

MAAK JE LAATSTE WILSBESCHIKKING OP (Jesaja 38 vers 2)

VOORBEREID OP HET STERVEN

MAAK JE LAATSTE WILSBESCHIKKING OP (Jesaja 38 vers 2)

VOORBEREID OP HET STERVEN

De uitspraak 'memento mori' kennen we.

Het betekent: denk er aan dat u eens zult sterven.

Dat 'denken aan' is niet voldoende.

We moeten er ook op voorbereid zijn.

In 2002 heeft de Vrije Evangelische Gemeente in Heerde een brochure uitgegeven 'onder de titel *'tussen overlijden en uitvaart'*.

Daarbij hoorde ook een in te vullen wilsbeschikking.

In 2011 volgde *'Maak je laatste wilsbeschikking op'* om voorbereid te zijn op het sterven.

Inmiddels is deze laatste uitgave toe aan actualisering.

Die bieden we hiermee aan.

Heerde, najaar 2020

MAAK JE LAATSTE WILSBESCHIKKING OP (Jesaja 38 vers 2)

'Gerust sterven, gerust leven

Wij mensen zijn sterfelijk.

Dat weten we, maar we schuiven veel zaken voor ons uit.

We laten daarmee veel keuzes en beslissingen over aan anderen.

Dat is niet altijd handig.

Wie zijn die anderen, en kennen ze ons goed genoeg om de juiste beslissingen te gaan nemen?

We zouden er goed aan doen om hierover het gesprek te voeren in de kring van familie of vrienden/bekenden.

Rondom iemands overlijden blijken er niet alleen veel vragen te zijn (hoe had hij/zij het gewild) en blijken ook veel eigen keuzes of oplossingen rond te gaan.

Dat geeft in families soms spanning, ongemak of zelfs ruzie.

Als christenen zouden we dat juist heel eerlijk onder ogen moeten kunnen zien.

Niet voorbereid zijn op de dood is één van de grootste fouten in het leven. Zelfs als we er niet over kunnen of willen praten, kunnen we ons nog wel voorbereiden.

Wie dat doet zal merken: als je straks gerust kunt sterven, kun je nu ook geruster leven! Deze brochure wil ons daarbij helpen

1. Bent u verzoend met God?

Verreweg de belangrijkste vraag voor een christen betreft onze verhouding tot God. Na onze dood zullen we voor Hem staan. Zijn we met Hem verzoend?

Je kunt deze vraag voor je uit schuiven of wegdeneren.

In je hart kun je erop vertrouwen dat je toch altijd je best hebt gedaan en dat je voor iedereen klaar stond.

Het verbaast nog altijd hoeveel mensen daarbij uitkomen.

Een pastor moet daarbij soms de naam van Jezus aandragen, dat er alleen door Hem eeuwig leven is!

Vrede met God heeft ook alles te maken met schuldbelijdenis.

Er kunnen on-beleden zonden zijn, dingen uit het verleden die nog altijd een barrière vormen tussen God en ons. Waar het op aankomt, is dat we volkomen eerlijk worden tegenover God.

Veel mensen zijn enorm geholpen door het hardop belijden van hun zonde, soms in aanwezigheid van iemand anders.

Samen kun je bidden om vergeving en staan op de beloften uit Gods Woord (1 Joh.1:9).

2. Zitten er dingen in relaties met anderen?

Niet alleen de relatie met God is van levensbelang, ook de relatie met anderen. Verzoening met God is onlosmakelijk verbonden met verzoening in relatie met mensen (Matt.6:14,15). Dat geldt zowel voor het geven van vergeving als het vragen om vergeving.

Stel dat je een ander bedrogen hebt, die daarvan niets afweet.

Je vraagt God om vergeving, maar de ander niet.

'Wat niet weet, wat niet deert', denk je bij jezelf.

En je eigen geweten is gesust doordat je God om vergeving hebt gevraagd. Zo werkt het natuurlijk niet. Veel mensen laten conflicten voortsudderen. Opeens, onverwacht, kan de dood tussenbeide komen. Als er iets zit tussen een ander en jezelf, wacht dan geen moment, maar maak het goed! Laat de dood u niet verrassen.

3. Weet de ander hoeveel u van hem of haar houdt?

Vlak voordat de Twin Towers instortten, belden veel mensen vanuit die torens naar familieleden om te zeggen hoeveel ze van hen hielden.

Met de dood voor ogen wil je graag dat de ander het voor altijd weet: 'Ik houd zoveel van je!'

Maar we krijgen niet allemaal de kans om dat te zeggen voor we sterven. Bovendien, waarom zouden we het daarop laten aankomen?

We zijn soms wel erg bang om gewoon te zeggen hoezeer we de ander waarderen. Als de ander veel voor u betekent, zeg het gerust! Het zal u allebei goed doen!

4. Weet uw omgeving wat u gelooft?

'Pa geloofde wel, maar ja, hij was niet zo'n prater.

Hoe hij dat beleefde, nee, dat hield hij voor zichzelf.
Een lievelingslied? Nou dat weten we eigenlijk niet...'
Bij de voorbereiding van een uitvaart wordt dit heel vaak gezegd.
Wat jammer, wat een gemiste kans! Het is belangrijk ons te uiten op het gebied van geloof, ook al is het misschien onbeholpen en voorzichtig.
Soms merk je tijdens een huisbezoek hoeveel dat doet met bijvoorbeeld familieleden.
Willen we herinnerd worden als mensen van wie het geloofsleven één groot vraagteken was?
Of willen we dat onze nabestaanden ons herinneren als mensen met een diepe liefde voor God?
Wat een getuigenis kan er uitgaan van iemand die God groot maakt, met daden en met woorden!

5. Zijn de wensen rond uw uitvaart bekend?

Als militairen worden uitgezonden op een vredesmissie, zijn ze verplicht om hun laatste wensen kenbaar te maken.
Wat een wijze maatregel van Defensie!
Maar waarom geldt dit niet voor iedereen?
Wat is het troostvol voor een familie om bij een begrafenis of crematie te weten dat de overledene graag dit Bijbelgedeelte gelezen wilde hebben. Het heeft zoveel meerwaarde als hij of zij zelf al aanwijzingen heeft gegeven.

6. Stimuleert u nabestaanden om verder te leven?

Je kunt in je leven een sfeer creëren, die het voor nabestaanden heel moeilijk maakt om vrijuit verder te leven als je er niet meer bent. Bijvoorbeeld als je erg vast zit aan je spullen. 'Ik hoop, dat als ik er niet meer ben, dit nooit zomaar wordt weggegooid.'
Of je kunt, misschien onbedoeld, een claim leggen op je omgeving. 'Zul jullie me beloven dat, als ik er niet meer ben, je nooit....'
We kunnen elkaar bewust in de vrijheid stellen: 'Als ik ooit zomaar weg zou vallen, ga dan vooral verder met het leven!'

7. Geeft u uw man of vrouw de ruimte om te hertrouwen?

Eén van de meest gevoelige onderwerpen rondom de dood is een eventueel volgend huwelijk van degene die overblijft. Wat ligt dat vaak ingewikkeld! Wat kan degene die overblijft enorme schuldgevoelens hebben naar de overledene, als hij of zij een nieuwe relatie krijgt!

Daarnaast is het voor kinderen, familieleden en vrienden vaak heel moeilijk te verwerken als een weduwe of weduwnaar een nieuwe vriend of vriendin krijgt. We kunnen heel veel ruimte bieden door tegen onze eigen man of vrouw bewust uit te spreken, dat hij of zij zich vrij mag voelen om een nieuwe relatie aan te gaan.

Daar praat je niet gemakkelijk over. Maar het is wel een blijk van diepe liefde en zorgzaamheid als je die ruimte bewust creëert. En als je kinderen hebt, dan helpt het heel erg als ook zij dat weten.

8. Bent u praktisch voorbereid op de dood?

Als iemand plotseling overlijdt, is dat een onvoorstelbaar grote schok voor de omgeving. Maar die schok wordt nog erger, als blijkt dat er in praktische zin van alles niet of slecht geregeld is. Verzekeringen bijvoorbeeld, of de regelingen rond een eigen huis.

Veel echtparen hebben geen testament, terwijl ook zij door een ongeval beiden tegelijk om het leven kunnen komen.

Hoe moet het dan verder met de kinderen, als die er zijn?

Iedereen zou van tijd tot tijd die vraag onder ogen moeten zien: 'Wat gebeurt er als ik plotseling overlijdt?'

9. Straalt u uit dat het leven genade is?

Veel mensen voelen rond een overlijden wrok naar God toe. Vooral als het overlijden plotseling komt en zeker als het gaat om een jong iemand. Ook op dit punt moeten we ons verre houden van het beoordelen, laat staan het veroordelen van elkaar. Als mens kun je soms strijden met God. Tegelijk is het zo, dat wrok naar God toe niet helpt, en het verdriet alleen maar erger maakt.

Wat is het daarom zegenrijk, als we iets van die wrok bij onze nabestaanden kunnen voorkomen.

Dat kan door uit te stralen dat we het leven als een geschenk uit Gods hand ontvangen.

Eigenlijk is het vreemd dat we God danken voor iedere dag die Hij geeft en vervolgens boos op Hem worden als Hij dat leven niet meer geeft. Het is goed dat we dit aardse leven liefhebben.

We hebben het van God gekregen, en we mogen het intens waarderen. Maar het is wel belangrijk dat we blijven beseffen dat elke dag genade is. En dat wij ook zelf niet kunnen overzien wat Gods bedoelingen zijn.

10. Stralen we uit dat ook de dood genade is?

Deze laatste vraag is misschien wel de moeilijkste.

Stralen we ook uit dat de dood genade is?

'Het leven is mij Christus, het sterven is voor mij winst', schrijft Paulus aan de gemeente van Filippi (1:21). Voor wie gelooft in de Here Jezus is de dood de poort naar het eeuwige leven, waar God alle tranen van de ogen afwist. Soms lijkt het wel of we dat vergeten, ook als het gaat om onze eigen dood. Natuurlijk: als we jong zijn of volop in het leven staan, zijn we ontzettend hard nodig. Maar de dood betekent niet de grote nederlaag, zoals die in sommige rouwadvertenties naar voren komt: 'Je hebt eindeloos gevochten, totdat je niet meer kon.' Eenmaal is de dood al overwonnen, toen de Here Jezus stierf aan het kruis en opstond op Paasmorgen.

Wie gelooft, mag daaruit leven. We doen er goed aan, om dat ook naar elkaar te blijven benadrukken: dit leven is goed, maar wat komt is beter!

Bezig zijn met vragen rond ons levenseinde, is dat vreemd? Ik zou eerder zeggen: het zou een prioriteit voor ons moeten zijn! Het is vreemd om niet aan de dood te denken. Voor iedereen komt dat moment. Alleen wie gerust kan sterven, kan ook gerust leven!

Sterven en dan.....

In een mensenleven is niets zo bedreigend als de dood en daarom zwijgen we er maar liever over. Toch is het niet christelijk en Bijbels

om de dood en de zaken die rondom de dood spelen, te verzwijgen, want voor wie in Christus is geldt: de dood is overwonnen!

(1 Kor.15:54-57)

Daarom is het voor christenen een opdracht om ook de zaken rondom het sterven en daarna goed te regelen, want ons lichaam is geen stuk vuil, maar moet gezaaid worden in de aarde opdat dit sterfelijke onsterfelijkheid kan aan doen. (1 Kor.15:53)

Wanneer iemand het bericht krijgt dat hij of zij een ernstige ziekte heeft waaraan hij of zij zal moeten sterven, dan is er meestal wel gelegenheid om een aantal zaken te regelen, maar wordt er dan ook wat geregeld?

Soms komt de dood onverwacht, als mensen nog midden in het leven staan. Meestal is er dan niets geregeld. Juist dan is het voor de achterblijvers extra moeilijk. Want bovenop het verdriet om het soms plotselinge verlies komt dan ook nog de vraag: hoe moet of kan de begrafenis geregeld worden en hoe zou onze geliefde het gewenst hebben?

Daarom, hoe moeilijk het ook is, toch is het goed om door te lezen, om dit boekje te maken tot een troost voor hen die achterblijven, zodat in ieder geval rond de moeilijke zaak van de begrafenis geen vragen overblijven of men het wel goed gedaan heeft.

De gemeente wil volop meewerken en zo mogelijk ruimte bieden aan de uitvaartdienst en de begrafenis of crematie van haar leden.

De gemeente wil ruimte bieden om het evangelie van Gods hoop en troost te delen met de nabestaanden.

Een uitvaartdienst kan in de eigen kerk, in het uitvaartcentrum en/of in het crematorium plaatsvinden. U kunt zich voorstellen dat leden van een christelijke gemeente meestal de voorkeur geven aan de eigen kerk.

De wensen van de overledene en/of de nabestaanden kunnen zowel tijdens de uitvaartdienst en de begrafenisplechtigheid als tijdens de uitvaartdienst voorafgaand aan de crematieplechtigheid worden gehonoreerd, mits zij passen binnen de identiteit van de Vrije Evangelische Gemeente en/of er geen andere belemmeringen zijn.

Bij wensen valt te denken aan o.a. toespraken, liederen en gedichten en muziek.

De eerste zaken die geregeld moeten worden

Wanneer iemand overlijdt moet er natuurlijk eerst een dokter geroepen worden die de verklaring moet afgeven van een natuurlijke dood.

Daarna moet er een uitvaartverzorgder worden gebeld die alle zaken rond de begrafenis voor ons regelt. Soms schrikken we zo van het bericht van het overlijden, dat we niet weten wat we moeten doen. Het beste is om (na uw kinderen en directe verwanten) uw voorganger te bellen. Hij/zij kan u helpen en adviseren.

De uitvaartverzorgder zal alle officiële zaken voor u regelen. Wel is het belangrijk dat u het trouwboekje bij de hand hebt wanneer de overledene gehuwd is (geweest).

Een gevoelig punt, maar toch wel belangrijk, is de kleding waarin de overledene begraven moet worden. Wanneer u dat wilt, kunt u hieronder u voorkeur aangeven (zie verderop). Het is ook mogelijk om zelf te helpen bij het verzorgen van de overledene.

Aantekening 1

- Wanneer ik overlijd dan wens ik dat mijn begrafenis geregeld wordt door: (naam van de uitvaartverzorgder)

.....

- Ik zou graag begraven willen worden in de volgende kleding:

.....

- Het is mijn wens om de uitvaart te laten leiden door (voorganger):

.....

Een van de vragen die de uitvaartverzorgers zal stellen is:

waar wenst u dat de overledene begraven wordt?

Verder zal hij u vragen wat voor soort graf u wilt, zoals een algemeen graf of een familiegraf. Omdat de gebruiken rondom het graf per gemeente kunnen verschillen, verwijzen wij u voor meer informatie naar uw burgerlijke gemeente.

De kaart

Wanneer de uitvaartverzorgers komt dan zal hij de familie willen helpen de kaart op te stellen.

Hij/zij zal dit correct doen, maar hij kent u niet persoonlijk. Daarom is het goed om zelf aan te geven hoe u de overlijdenscirculaire wilt hebben. U helpt uw nabestaanden daarmee en zij weten dan ook, dat zij uw wensen uitvoeren. Het is ook goed om na te denken over het condoleren en afscheid nemen. Wilt u dat de kist open is of hebt u liever dat de kist dicht is en dat er bijvoorbeeld een mooie foto op de kist wordt gezet?

Aantekening 2

• Als tekst uit de Bijbel, gedicht of lied, wil ik boven de overlijdenskaart:

.....
.....
.....

• Als mededeling van mijn overlijden wil ik de volgende tekst:

.....
.....
.....
.....

• Daaronder wil ik de namen van:

.....
.....
.....
.....

- Ik wil wel/geen condoleance vóór mijn begrafenis.
- Ik wil wel/geen condoleren na mijn begrafenis.
- Ik wil wel/geen bloemen bij mijn begrafenis.
- Ik wil wel/geen toespraken op mijn begrafenis.
- Ik wil wel/niet dat anderen dan mijn familie afscheid kunnen nemen wanneer ik opgebaard ben.
- Ik wil een advertentie in

.....

- Ik wil dat de kist open/gesloten is
- Ik wil verder (ruimte voor persoonlijke wensen)

.....
.....
.....
.....

Het opbaren

De overledene kan zowel thuis als in het uitvaartcentrum worden opgebaard.

Uitvaartverzorgers beschikken over ruimten waar de overledene kan worden opgebaard en over ontvangstruimten waar de familie kan komen kijken tot de dag van de begrafenis.

Wanneer u uw geliefde thuis opbaart, kunt u ieder moment kijken en zal het afscheid niet zo abrupt zijn, zeker in geval van een plotseling overlijden.

Aantekening 3

- Als het mogelijk is wil ik opgebaard worden.

thuis

in een uitvaartcentrum

De dienst bij de begrafenis

Allereerst is er de naam die we aan de dienst geven.

'dienst van Woord en Gebed, 'rouwdienst', 'herdenkingsdienst' of 'afscheidsdienst' zijn gebruikelijke namen.

Ook wordt de dienst wel eens 'dankdienst (voor het leven)' genoemd, om hiermee de dank aan God uit te drukken voor wat Hij ons in de persoon heeft gegeven.

Aantekening 4

- Ik wil dat de dienst bij mijn begrafenis genoemd wordt:

.....

Wensen voor de inhoud van de dienst

Wanneer de voorganger met de nabestaanden de dienst bij de begrafenis moet gaan invullen,

is het altijd fijn om te weten wat de overledene gewent zou hebben.

Verschillende vragen komen dan aan de orde:

de tekst waarover gepreekt moet worden, de liederen, waar de dienst gehouden moet worden, toespraken enz. Daarom is het goed om hieronder aan te geven wat uw wensen zijn.

Aantekening 5

- Bij de dienst voorafgaande aan mijn begrafenis wil ik graag dat er geprekeerd wordt over:

.....

- Uit de volgende liederen mag een keuze gemaakt worden:

.....

.....

.....

.....

- Ik wil graag dat het volgende lied wordt gespeeld/gezongen als ik de kerk/aula wordt uitgedragen.

.....

.....

De dienst voorafgaand aan de begrafenis kan gehouden worden in de kerk of in het Uitvaartcentrum.

Maar het is begrijpelijk dat u er voor kiest de dienst te houden in Gods Huis, als u daar jarenlang kwam en naar Gods Woord hebt geluisterd.

Aantekening 6

- Ik wil graag dat de dienst voor mijn begrafenis wordt gehouden in de

.....

- Tijdens deze dienst wil ik wel/niet dat een familielid iets over mijn levensloop zegt.

Het is goed elkaar er op te attenderen bij de toespraken niet tot de overledene te spreken.

De dag van de begrafenis

De dag van de begrafenis is de meest ingrijpende dag na de dag van het overlijden.

Het is erg belangrijk om aan die dag veel zorg te besteden, zodat deze dag later niet als een dag van teleurstelling over een verkeerde gang van zaken in de herinnering blijft.

Wanneer familie van ver moet komen, kunt u vragen of de begrafenis in de middag kan plaatsvinden. Het is verstandig om er voor te zorgen dat het thuis niet te druk is.

Zorg ervoor dat alleen directe familie en intieme vrienden aanwezig zijn, zodat de begrafenis rustig kan worden voorbereid.

Wanneer de overledene thuis is opgebaard, zal vertrek naar aula of kerk vanuit huis plaats vinden. Wanneer de overledene in het rouwcentrum is opgebaard, kunt u daar de directe familie en vrienden uitnodigen. Dan komt de vraag: hoe zullen we de stoet samenstellen? Volgen we met eigen auto's de wagen waarin de overledene ligt of doen we dit met volgauto's?

Aantekening 7

- Ik geef de voorkeur aan volgauto's
- Ik geef de voorkeur aan eigen auto's
- Ik vind het goed wat jullie willen
- We rijden een speciale route (welke?) op weg naar de begraafplaats/crematorium

De begrafenis

Na de dienst in de kerk gaan we naar de begraafplaats.

Het kan zijn dat het uw wens is, dat de begrafenis plaats vindt in besloten kring.

Dan is de dienst voor belangstellenden het moment van afscheid.

Geeft u aan wat uw persoonlijke wens is:

Aantekening 8

- Ik wil wel/niet begraven worden in besloten kring.

Op de begraafplaats aangekomen zal de begrafenisstoet zich vormen om naar het graf te lopen. Wanneer we de begraafplaats opgaan dan is het mogelijk dat men de kist op een wagen zet, en wordt gereden door de mensen van de uitvaartverzorging.

Het is ook mogelijk dat eigen kinderen/kleinkinderen/bekenden de kist rijden of op de schouders dragen.

Aantekening 9

Ik wil heel graag dat de kist met mijn lichaam

- 0 Wordt gereden door de uitvaartverzorgers
- 0 Wordt gedragen door de uitvaartverzorgers
- 0 Wordt gereden door mijn (klein)kinderen of familie
- 0 Wordt gedragen door mijn (klein)kinderen of familie
- 0 Ik zou het fijn vinden als de volgende familieleden dat voor mij willen doen (indien zij dat kunnen en willen)

.....
.....
.....
.....

Aantekening 10

Bij de begrafenis wens ik dat de kist in het graf:

- 0 Daalt tot het maaiveld
- 0 Daalt tot de helft
- 0 Geheel daalt
- 0 Niet daalt

Aantekening 11

Een andere goede gewoonte is dat bij een begrafenis/crematie een familielid een dankwoord spreekt aan het adres van diegenen die zorg besteed hebben aan de overledene.

- 0 Ik wil heel graag dat .....
 een dankwoord spreekt op mijn begrafenis.
 Daarbij moet hij of zij de volgende personen niet
 vergeten:

.....
 .....
 .....

Aan het einde van de begrafenisplechtigheid kan er bij het graf een lied gezongen worden.

Sommige mensen kiezen daarvoor omdat ze daarmee de Here God willen grootmaken voor wat Hij gaf in de overledene. Anderen zien het zingen als een getuigenis naar anderen of als een waardige afsluiting van een christelijke begrafenis.

Misschien hebt u ook een wens over het Bijbelgedeelte dat bij het graf gelezen kan worden. Dit gedeelte moet dan wel gaan over de realiteit van leven en dood.

Aantekening 12

- 0 Ik wil dat er wel/niet gezongen wordt bij mijn graf
- 0 Indien wel, dan graag het volgende lied:

.....

Bij mijn graf

0 Wil ik graag dat er gelezen wordt uit de Bijbel:

.....

0 Mag de voorganger zelf bepalen wat er gelezen wordt.

Wanneer de begrafenisplechtigheid door de voorganger wordt beëindigd, krijgen de aanwezigen meestal als eersten de gelegenheid om afscheid te nemen. De naaste familie krijgt als laatste de gelegenheid om afscheid te nemen.

U kunt ook vragen aan de uitvaartleider de volgorde om te draaien. Na de begrafenis is er vaak de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten en hierbij koffie/thee aan te bieden.

Wanneer er familie van buiten komt is het misschien wenselijk een koffietafel of broodmaaltijd aan te bieden na afloop van de plechtigheid. Dit kan - in overleg met de beheerder van het kerkgebouw - ook in de Bovenzaal van de kerk plaatsvinden.

Nog een paar zaken zijn van belang:

1. Maak een lijst van abonnementen op tijdschriften enz. die na uw overlijden moeten worden opgezegd. Dat scheelt een heleboel zoekwerk voor uw nabestaanden.
2. Bent u alleenstaand en hebt u een huisdier, dan is het verstandig tijdig te regelen waar het dier kan worden ondergebracht.
3. In Nederland zien we dat steeds meer mensen organen willen afstaan als donor. Dit is een hele persoonlijke zaak waarvoor u zelf een beslissing moet nemen.
4. Zorg dat een familielid of bekende weet waar u deze brochure hebt opgeborgen.

Aantekening 13

Bij het voorbereiden van een testament hoort ook om te regelen wat er met uw bezittingen gebeurt.

Het is een goed gebruik om daarin ook de gemeente/kerk waar u lid van bent te gedenken.

(kerken hoeven geen belasting te betalen; alles komt 100% goed terecht!)

- Ik heb wel/geen testament

- Het testament is opgesteld door notaris:

.....

- Ik heb afgesproken dat mijn huisdier gaat naar:

.....

- Ik heb wel/geen donorcodicil

Naast alles wat aan de orde is gekomen kan het toch zijn dat u iets hebt gemist. Wanneer u nog persoonlijke wensen hebt, noteer ze hieronder:

.....
.....
.....
.....
.....

We verwijzen u ook naar de **Pastorale Handreikingen** van onze gemeente.

Deze kunt u meenemen uit de hal van het Kruispunt bij de Kruiskerk.

U kunt ze ook downloaden van de website

(www.vegkruiskerkheerde.nl) of aanvragen bij het secretariaat.

Dit zijn Pastorale Handreikingen die wij adviseren te lezen:

- nr. 03   Weldoen door na te laten
- nr. 07   Begraven of cremeren
- nr. 09   Ziekenzalving
- nr. 12   Pastorale hulp bij begrafenis of crematie
- nr. 13   Maak je laatste wilsbeschikking op
- nr. 20   donor zijn
- nr. 26   de tienden geven (over kerkelijke bijdragen)
- nr. 27   toekomstverwachting
- nr. 28   herdenken/gedenken
- nr. 33   het mag (g)een naam hebben (overleden kinderen)